

NEVIDLJIVE GODINE

Starenje kao otpor: Ove žene nisu stale ni nakon 60., već su aktivne i društveno angažirane

Piše [Danijela Stanojević](#), ponedjeljak, 13.10.2025. u 15:41

Čitanje članka: 7 min

Foto: PRIVATNA ARHIVA

Žene poput Diane Keaton i Zdenke Pantić pokazuju da starenje nije kraj, već nova prilika za rast. U Hrvatskoj se stariji sve više uključuju u društvo te odbijaju biti 'nepotrebni'

U vremenu koje slavi mladost kao jedinu valutu, svaka žena koja odluči ostati prisutna – misliti, učiti, stvarati – postaje čin pobune. Starenje nije propadanje, nego prostor novog početka. U svijetu koji briše iskustvo, žene koje ne staju postaju posljednje čuvarice smisla.

POGLEDAJTE VIDEO:

Dana 11. listopada 2025. preminula je Diane Keaton – glumica, redateljica, fotografkinja i neponovljiva žena koja je u 79. godini života otišla, ostavivši za sobom lekciju o slobodi. Keaton je odbijala mladost kao fetiš, nosila svoje godine kao umjetničko djelo, svoje bore kao potpis iskustva. “Starenje nije gubitak, nego dokaz da si preživjela,” rekla je jednom.

XXXL prilika!

TV FOTELJA GRAHAM

€ 399,00

€ 299,00

KUTNA GARNITURA
MARIO

€ 1.599,00

€ 1.199,00

TROSJED KAYA LUX

€ 549,00

€ 399,00

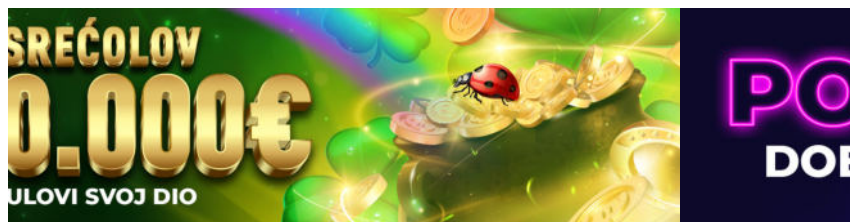
Uz nju, Jane Fonda je pretvorila starost u aktivizam, a Eve Ensler (V) – autorica Vagininih monologa i pokreta One Billion Rising – pokazala da tijelo može postati politički prostor iscjeljenja. "Moje tijelo nije ranjeno, ono je probuđeno," napisala je Ensler u knjizi The Apology, nakon suočavanja s vlastitom traumom.

Te su žene pokazale da starenje može biti transformacija, ne kraj. Ali jednaka hrabrost postoji i u našim sredinama — tihim, svakodnevnim, autentičnim ženama koje i dalje nose svijet na svojim ramenima.

Portret žene koja nije stala

Jedna od njih je prof. Zdenka Pantić – psihologinja, sociologinja, psihoterapeutkinja, supervizorica u psihosocijalnom radu i organizacijskom razvoju, geštalt i obiteljska terapeutkinja. Cijeli je život posvetila ljudima: obiteljima, izbjeglicama, djeci u ratnim područjima, preživjelim trauma, ženama koje su izgubile vjeru u smisao, društvima koja su se raspadala i ponovno učila disati. Gotovo dvadeset godina radila je u socijalnoj zaštiti na poslovima zaštite djece i obitelji, potom uz vlastito savjetovalište i u Rehabilitacijskom centru za stres i traumu, na projektima s izbjeglicama i migrantima, u poslijeratnim zajednicama gdje se čovjek morao ponovno naučiti nadati.

Igre na sreću mogu izazvati ovisnost. 18+

Foto: PRIVATNA ARHIVA

“Susreti s ljudima, svjedočenje njihovoj patnji i snazi, to me oblikovalo više od ičega,” kaže. “To su iskustva koja te dovedu do granice smisla i ljudskosti, ali istovremeno te nauče zahvalnosti.”

Zdenka Pantić danas ima 70 i više godina, ali njezina energija je zarazna. Govori kao netko tko ne moralizira, nego svjedoči. Ima duboku, smirenu inteligenciju i humor žene koja zna da se život ne pobjeđuje — nego živi.

Ženski panteon Zdenke Pantić

Kad govori o inspiraciji, njezine reference čine tihiu genealogiju otpora. To nisu zvijezde naslovnica, nego žene koje su ostale.

“Imamo mi prof. dr. Vidu Demarin, punu znanja i spremnosti da pomogne, pouči, podrži na jedan tako poticajan način.. Dr. Anica Mikuš Kos iz Ljubljane — dječja psihijatričarka i jedna od vodećih međunarodnih stručnjakinja za pomoć djeci u ratnim područjima (prije svega putem edukacije i podrške njihovim učiteljima). I u visokim godinama do nedavno odlazila je i u ratne zone. Prof. Asima Selaković, nakon prosvjetne karijere, danas volontira kao ‘teta pričalica’, dajući djeci podršku i toplinu. A u Majuru, na Baniji, živi načelnica koja, vjerujte mi, nikada neće ostariti.”

Taj mali katalog ženskih imena, ispisan s nježnošću, zapravo je manifest solidarnosti. Zdenka Pantić gradi mostove između žena koje su u središtu i onih koje djeluju u pozadini; između znanstvenica i seoskih načelnica; između međunarodnih aktivistica i baka koje pjevaju u crkvenim zborovima.

U njezinim riječima čujemo ono što je filozofkinja Simone de Beauvoir nazvala “horizontalnom solidarnošću žena kroz vrijeme” — ne hijerarhiju moći, nego nasljeđe brige. Njezin panteon nije hram slavnih, nego zajednica živih, onih koje rade, misle, vole, uče, povezuju i ne dopuštaju da svijet zaboravi toplinu.

Foto: PRIVATNA ARHIVA

“Ne na način prkosa, nego života”

“Svojim interesima i aktivnostima sigurna sam da živim neki oblik otpora starenju,” kaže. “Ne na način prkosa ili misije, nego jednostavno slijedim ono što me zanima i raduje. Učim. Kad učim, živim.”

Kada je otišla u mirovinu, osjetila je prazninu.

“Imala sam osjećaj da odnosim iskustvo koje više ne mogu dijeliti. A onda sam shvatila da identitet nikad nije gotov. Samo se transformira.”

Danas često primjećuje da je među najstarijima u prostoriji, ali to više ne doživljava kao nelagodu.

“Kolege mi prilaze s poštovanjem i tada shvatim: naš identitet je i ono što mi osjećamo i ono kako nas drugi vide. Nema kraja radu na sebi.”

Foto: PRIVATNA ARHIVA

Trenutak prepoznavanja

“Vodila sam radionicu za starije u Majuru, na Baniji, i usred izlaganja zastala. Postala sam svjesna da sam i ja ta treća dob. Publika je čekala. I rekla sam im to naglas. Bio je to trenutak prepoznavanja – ne starenja, nego pripadanja.”

Njezina iskrenost razbija tabue.

“Dob iza šezdesete nije prepreka za život. Važno je ne dati se posramiti kultom mladosti i strahom od smrti. Žene su te koje još uvijek daju život – ne samo kao majke, nego kao one koje povezuju, stvaraju i njeguju. Ako želimo zdravo društvo, trebamo svijest o cjelovitosti životnog raspona. A žene tu imaju što dati.”

“Borba protiv ejdžizma je borba za ljudskost”

“Ponekad se pitam – mrzi li ovaj svijet žene?” kaže. “Toliko umjetnih ljepota, zloupotreba medicine u ‘brizi o izgledu’, a zapravo protiv starenja. Mediji uporno izlažu žene slikama ‘kako je izgledala nekad, a kako sad’. Što to donosi? Kome to koristi? Možda nekome prihod, ali društvu – ništa.”

Pantić govori s mješavinom tuge i ironije.

“Sada počinju i muškarce tako prikazivati. Pa kome to služi? Svijet kao da je zaboravio što znači dostojanstvo.”

Za nju, starenje nije gubitak nego širenje identiteta.

“Ja ne vidim dob kao prepreku za aktivnost. Neke žene nalaze smisao kroz zajednicu, druge kroz učenje, neke kroz vrt. Mene hrani kontakt – ljudski susret.”

“Muškarci manje brinu o zdravlju, žene više o smislu”

“Mislim da žene imaju više prostora za smisljeno starenje. Imaju više uloga – majke, stručnjakinje, prijateljice. I zato lakše ostaju aktivne u mirovini. Moj suprug je, recimo, u mirovini otkrio radost kuhanja. Sad unuci brinu tko će kuhati kad ga nema!”

Smije se iskreno, s onim toplim humorom koji razbija patetiku.

“U starenju ima i neke slobode. Kad više nije važno kako izgledaš, nego kako misliš. Kad naučiš smijati se sebi. Kad znaš kad treba govoriti, a kad šutjeti.”

Foto: PRIVATNA ARHIVA

“Empatija je preduvjet opstanka”

“Vjerujem da starije žene mogu pomoći da se vrati povjerenje. U vremenu konfuzije i tenzija, one mogu biti smirujući faktor – slušati, ne osuđivati, nuditi perspektivu. Empatija i solidarnost preduvjet su opstanka.”

Govori i o opasnom prekidu među generacijama:

“Sve češće čujem da netko za svoj problem pita ChatGPT. Hoće li nas to osloboditi od odgovornosti i promišljanja? Ili zarobiti? Mi smo generacija koja pamti mirise sapuna kuhanog kod kuće – a danas učimo koristiti različita nova pomagala. To je život. I on ne prestaje.”

“Ono što ostaje u ljudima”

“Ne osjećam se posebno ponosnom, ali osjećam zahvalnost. Imala sam izazove, i osobne i profesionalne, i savladala ih – uz pomoć drugih ljudi. Najviše sam naučila od žena koje su preživjele ratove, siromaštvo i ostale čvrste. One su moje heroine.”

“Dolazili smo s projektima, ali su nas one naučile da zajednicama treba dati priliku da same iznjedre promjenu. Dolaziti skromno i učiti od njih – to je lekcija za cijeli život.”

Foto: PRIVATNA ARHIVA

“Moj vrt, moja obitelj, Hvar”

“Moja obitelj, moj vrt kod Zagreba i onaj na Hvaru – to su moji rituali. Tamo obnavljam mir, povezanost i smisao. Pomalo se vraćam i kulturi. Ljudi, priroda, razgovor – to me vraća sebi.”

Svjetlo koje ne gubi snagu

U vremenu koje mjeri ljude prema brzini i učinkovitosti, žene poput Zdenke Pantić, Diane Keaton i Eve Ensler podsjećaju nas da vrijeme nije neprijatelj, nego saveznik. One su simbol trajanja koje nije pasivno, nego duboko angažirano.

Njihove godine nisu zid, nego prozor – prema mudrosti, empatiji i miru. U svijetu koji se gubi u algoritmima i iluzijama vječne mladosti, one nam vraćaju osnovnu istinu: da ljudskost nije stvar dobi, nego prisutnosti.

I možda, u njihovim rukama koje se ne boje usporiti, još uvijek tinja ono što civilizaciju čini živom: ljubav, smisao i hrabrost da se ne stane.

Društvo koje zaboravlja iskustvo, zaboravlja budućnost

Statistike pokazuju da u Hrvatskoj, prema podacima Eurostata i Državnog zavoda za statistiku za 2024., tek oko 5 % umirovljenika nastavlja raditi nakon odlaska u mirovinu, što je jedan od najnižih udjela u Europskoj uniji. Ipak, broj aktivnih starijih građana ubrzano raste: krajem svibnja 2025. čak 36.106 umirovljenika bilo je zaposleno djelomično (do pola radnog vremena), što je dvostruko više nego prije tri godine. U toj brojci krije se tiha revolucija – ljudi koji odbijaju da ih sustav proglasi “nepotrebnima”.

I dok u mnogim europskim zemljama već postoje mreže za uključivanje starijih žena u kulturne i obrazovne projekte, u Hrvatskoj se ta energija tek počinje okupljati. Postoje Klubovi umirovljenika, lokalne udruge i Sindikat umirovljenika Hrvatske, koji organiziraju radionice, izlete, kulturne programe i, možda najvažnije – susrete.

Foto: PRIVATNA ARHIVA

“Uključiti se, učiti, dijeliti – to je početak svakog ozdravljenja društva,” rekla bi Zdenka Pantić.

Kao da njezine riječi potvrđuje i primjer, umirovljene profesorice hrvatskog jezika iz Brela, s kojom sam nedavno razgovarala, koja ovih dana ponovno otkriva što znači biti slobodna: pisati, pomagati u školi, uređivati vrt, možda pokrenuti radionicu čitanja s djecom. To nisu “mali” poslovi. To su djela očuvanja smisla.

Kolektivna budućnost starenja

Ako želimo društvo u kojem starost nije kazna, nego novo poglavlje, moramo otvoriti prostor da starije žene ne budu samo broj u statistici, nego subjekt vlastitog života. U toj borbi, klubovi umirovljenika, ženske udruge, sindikati i lokalne zajednice mogu postati laboratoriji novog zajedništva — mjesta gdje se, kako bi rekla Pantić, “identitet ne prestaje razvijati, nego nastavlja disati”.

Starost ne mora biti tišina. Može biti simfonija – ako joj dopustimo da se čuje.

Ovaj je sadržaj potpomognut sredstvima Agencije za elektroničke medije u okviru programa „Novinarska izvrsnost“. Sadržaj je isključiva odgovornost autorice i ne odražava nužno stavove AEM-a.